

รัฐและอุดมการณ์ในยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (2500 - 2506)

นายศักดิ์นา นัตวกุล ณ ออยุธยา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาการปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2526

ISBN 974-562-126-9

011204

i 17484609

STATE AND IDEOLOGY IN THE FIELD MARSHAL SARIT REGIME (1957 - 1963)

Mr. Sakdina Chatrakul Na Ayudhya

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Political Science

Department of Government

Graduate School

Chulalongkorn University

1983

ISBN 974-562-126-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์ รัฐและอุทกกรรมในยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (2500-2506)
โดย นายศักดิ์นา ฉัตรกุล ณ อยุธยา
ภาควิชา การปกครอง
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

สุประสิทธิ์ บุญภาค
..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประสิทธิ์ บุญภาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประจักษ์ วัฒนวงศ์
..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช)

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา
..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา)

กนก วงษ์ตระหง่าน
..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนก วงษ์ตระหง่าน)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ รัฐและอุดมการณ์ในยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (2500-2506)
 ชื่อผู้เขียน นายศักดิ์กานา ฉัตรกุล ณ ออยุธยา
 อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. ฉัตรทิพย์ นาถสุภา
 ภาควิชา ปกครอง
 ปีการศึกษา 2525

บทคัดย่อ

ชนชั้นศักดินาซึ่งเป็นชนชั้นครอบงำเหนือโครงสร้างเศรษฐกิจ - สังคมไทย ภายใต้
 วิธีการผลิตแบบศักดินา สามารถกุมอำนาจรัฐได้อย่างเด็ดขาดตลอดมาแม้จะมีการก่อตัวทาง
 ชนชั้นและการสถาปนารัฐขึ้นจากชุมชนมณฑล โดยการอ้างความเป็นเจ้าของที่ดินทั่วประเทศ
 มาขู่วีรกรรมและผลผลิตส่วนเกินจากชนชั้นไพร่-ทาส โดยอาศัยอุดมการณ์ที่สร้างขึ้นมาเพื่อ
 ให้เกิดความยอมรับและยอมจำนนเป็นเครื่องสนับสนุน ประกอบกับการที่ชุมชนหมู่บ้านซึ่งเป็น
 หน่วยผลิตสำคัญของสังคมศักดินาไทย สามารถดำรงตนอยู่ได้ด้วยการผลิตแบบพอเพียง ทำให้
 ไม่เกิดการแย่งงานกันระหว่างชุมชนหมู่บ้าน ผลก็คือการค้าไม่อาจพัฒนาขึ้นได้ และการค้า
 กับต่างประเทศก็ถูกผูกขาดไว้กับชนชั้นศักดินา ดังนั้นการก่อตัวของชนชั้นกบฏพีในสังคมศักดินา
 ไทยจึงถูกจำกัดอย่างมาก เป็นเหตุให้ชนชั้นศักดินาสามารถกุมอำนาจรัฐได้อย่างเด็ดขาดโดย
 ปราศจากการท้าทายจากชนชั้นอื่น ๆ ในสังคมอย่างมีผล แม้จะมีการขบขังราชบัลลังก์ให้เห็น
 อยู่ไม่น้อยในประวัติศาสตร์ไทย แต่ทว่าการขบขังอำนาจรัฐดังกล่าวถูกจำกัดไว้เฉพาะในหมู่
 ชนชั้นศักดินาเท่านั้น จึงไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบศักดินา

กระทั่งการแทรกตัวของจักรวรรดินิยมตะวันตกในช่วงปลายของรัตนโกสินทร์ตอนต้น
 อำนาจรัฐของชนชั้นศักดินาจึงเริ่มสั่นคลอน จักรวรรดินิยมซึ่งมีอำนาจทั้งทางทหารและเศรษฐกิจ
 ที่เข้มแข็งเป็นฐานรองรับ สามารถใช้อิทธิพลข่มขู่จนเป็นผลให้ชนชั้นปกครองไทยจำต้อง
 คัดแปลงกลไกรัฐบางส่วนให้เกิดประโยชน์ต่อจักรวรรดินิยม พร้อมกับการเข้ามาของจักรวรรดินิยม
 ความคิดแบบเสรีนิยมก็โคกก่อตัวขึ้นและเริ่มปฏิเสธและท้าทายอุดมการณ์ศักดินาดั้งเดิม แม้จะมีการ

ปรับโครงสร้างอำนาจครั้งใหญ่ของชนชั้นปกครองศักดินา แต่ไม่อาจหยุดยั้งการเปลี่ยนแปลงได้ ในที่สุดชนชั้นศักดินาก็ได้ถูกถอดถอนออกจากอำนาจรัฐเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 แต่คณะราษฎรซึ่งเขายึดอำนาจรัฐไว้ได้นั้น สมาชิกส่วนใหญ่เป็นชนในระบมราชการ ฐานะทางชนชั้นเศรษฐกิจที่แน่นอน คณะราษฎรต่อต้านทั้งศักดินา กฎมพืไทยเชื้อสายจีน และจักรวรรดินิยมโดยอาศัยระบบราชการเป็นฐานอำนาจ ขณะเดียวกันก็พยายามสร้างฐานะทางเศรษฐกิจของตนเองโดยการสถาปนาระบบทุนนิยมโดยรัฐขึ้น

รัฐประหารปี 2490 เป็นการยุติบทบาทของคณะราษฎรลง กลุ่มนายทหารบกสามารถเข้ากุมอำนาจรัฐไว้ได้ โดยมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นผู้นำ แม้คณะผู้ปกครองชุดนี้จะยังคงรักษาระบบทุนนิยมโดยรัฐไว้ แต่ก็ได้เกิดปรากฏการณ์ใหม่ขึ้นสองประการสำคัญคือ กลุ่มทหารซึ่งกุมกลไกรัฐส่วนสำคัญบางส่วนไว้ได้หันไปดำเนินธุรกิจอย่างจริงจังและสถาปนาตนเองขึ้นเป็น "นายทุน-ขุนศึก" ขณะเดียวกันอเมริกาก็ได้พยายามที่จะเข้ามาผลักดันให้ไทยปรับโครงสร้างของสังคมให้เป็นทุนนิยม กระทั่งปี 2500 กลุ่มนายทุน-ขุนศึก ภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ สามารถทำรัฐประหารโค่นอำนาจรัฐของจอมพล ป. พิบูลสงคราม และกลุ่มนายทุน-ขุนศึกขอยราชครูลงได้ หลังจากนั้นหนึ่งปีก็ได้มีการสมคบกับสหรัฐอเมริกาสถาปนาอำนาจรัฐเผด็จการขึ้น ปรับกลไกรัฐให้รองรับกับการแสวงหาผลประโยชน์ของกลุ่ม "นายทุน-ขุนศึก" และวางรากฐานให้กับการลงทุนของนักลงทุนไทยและต่างชาติในระยะยาว อุคมการที่ถูกสร้างขึ้นในยุคนี้มีเป้าหมายเพียงให้ยอมรับอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดของรัฐภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

แม้จอมพลสฤษดิ์ จะถึงอสัญกรรมในปี 2506 แต่อำนาจรัฐยังคงตกอยู่กับ "นายทุน-ขุนศึก" กลุ่ม "ถนอม-ประภาส" อีก เป็นเวลานานถึง 10 ปี กระทั่งเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 จึงสามารถถอดถอน "นายทุน-ขุนศึก" ออกจากการกุมอำนาจรัฐอย่างเด็ดขาดได้ และเป็นช่วงที่นายทุนสามารถเข้าสู่อำนาจรัฐได้อย่างจริงจังเป็นครั้งแรก โดยอาศัยระบบรัฐสภา

powers, the liberal ideology perpetrated the Thai Society and that new ideology began to challenge the existing Sakdina ideology. Although the ruling class had been aware of this trend and tried to "reform" the social structure, but they could not resist the change. On June 24, 1932 the absolute monarchy was overthrown by Khana Rasadorn. Members of Khana Rasadorn mostly consisted of bureaucrats who did not belong to any of the economic classes. By utilizing bureaucratic system, Khana Rasadorn resisted, the Sakina group, the Chinese bourgeoisie and also imperialism. At the same time they tried to build up their economic base by establishing state capitalism.

The Coup d'Etat in 1947 terminated the roles of Khana Rasadorn. The army group, led by Marshall P. Pibulsongkram, seized the power. Though, there was attempt to maintain state capitalism system, but some of the armed-group began to seriously run business by themselves and later on, they became a so-called "militarist capitalists". Parallel to this, the United states tried to push the Thai ruling class to reform the social structure to correspond with capitalism. Up to 1957, the "militarist capitalist" group, led by Marshall Sarit Dhanaratch, made a coup and overthrew Marshall P. Pibulsongkram and the Ratchakru group. After that, there had been a smooth collaboration between the Thai ruling class and the United States. The dictatorial state was established. Social reformation was arranged to respond to capitalism as well as the ruling class interests. Investment promotion policy was put as the national policy in order to attract foreign investors. Ideology by that time was created only to support Sarit's dictatorial regime.

Though Sarit was dead in 1963, his dictatorial state still persisted for ten years afterward under the control of Thanom-Prapas, another militarist capitalist group. The absolute dictatorial regime of Thanom-Prapas was overthrown by the 14 October 1973 uprising. From then on, the real capitalists could play more important and direct roles in politics. They came to power through the election process.

ถึคักรรรมปรระกาศ

รรงมคาลัจจากการอรานงานเขียนของนักวิชาการเพรชรรฐศาสตรการเมืองหลายทอ
หลายทานที่ท่างานกันอย่งหนัก เพือไขปัญหาทางประวศคศาสตรของสงคมไทย โดยเฉพาอย่งยง
งานเขียนของคุณอุคม ศรสุวรณ คุณจทร ภูมิศกค ศาสตราจารย์ ดร.ชยอนันต สมทวนช และ
รองศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรทศ นาดสุภา ฯลฯ ถือเปันเชือสำคัญของการเรมคณวทยาพนชณมบ้น
ฉนังานของนักเพรชรรฐศาสตรการเมืองทุกทานมีส่วผลกกัน โดยออมใหวทยาพนชณมบ้นสำเร็จ
ลงค้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณอย่งยงคอกการกรุทงให

รองศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรทศ นาดสุภา อาจารย์ที่ปรกษาวทยาพนช และครุทง
ความคคคของผู้เขียน มีส่วโดยตรงและมากที่สุคในการหลอหลอมความคคคและชวยเหลือผลกกัน
การเขียนวทยาพนชณมบ้นอย่งจรจง ตั้งแต่เรมคณจนกระทั่งเสร็จลัน ความกรุณาของอาจารย์
คคคจนความอบอุนที่ครอบคร้วอาจารย์ใหกับผู้เขียนมีค่าสูงสุค ผู้เขียนขอขอบพระคุณอย่งยง

ผู้เขียนขอขอบพระคุณอาจารย์ จทรลคค ศรวิรัตน ที่กรุณาเอือเพื่อเอกสารหลายฉน
โดยเฉพาอย่งยงจคหมายที่จอมพลสฤษค ฉนระชค มีถง หลวงวจจรวาทการ

ขอขอบพระคุณเจ้าทานที่หอจคหมายเหตุแห่งชาติ หองเก็บหนังสือพมทเกาฉนล้
หอสมุคแห่งชาติ หอเอกสารแห่งประเทศไทย หอสมุคกลาง จุฬา ฯ หอสมุคคณระฐศาสตร
ที่ใหความชวยเหลือในการคคค

ลิ่งมีค่าที่สุคที่ผู้เขียนค้รับชณะท่าวทยาพนชณมบ้นคคค น้าใจจากมิตรสหายทงหลายที่
หล่งไหลมาสู่ผู้เขียนอย่งมากมาย ความชวยเหลือทง ๆ มีค่าสุคพรณาค้ ผู้เขียนขอขอบคุณ
คุณสง ลศท พรยะรังสรรค คุณกณชญา ทุมพานช คุณปรียา เทรยณมกค คุณอารีรัตน เทรยณมกค
คุณพรณม บัวเล็ก คุณปรียารัตน โลหวิสุตร คุณอนัญญา เฟืองฟูสกุค และคุณชวงศ ทนคคค
และขอขอบคุณอย่งยงค้ห้บริการท่างานอย่งเห็นคเห็นอยในคานการควจกัษรของคณพชฉน
เสยจรรยา

ท้ายสุค คุณเอกณช บัทมานันท บยมคคชวยเหลือผู้เขียนหลายคานตั้งแต่กอนเรมคณ
คคคจนกระทั่งหล่งการเขียนวทยาพนชณมบ้นลันลคคค ผู้เขียนขอขอบคุณค้วยความจรจจ

ศกคณา ฉัตรกุล ณ อยุธยา

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ณ
บทที่	
1. บทนำ	1
ความเป็นมาของปัญหา	1
จุดมุ่งหมายในการศึกษา	13
สมมุติฐานในการศึกษา	13
ขอบเขตในการศึกษา	14
วิธีการศึกษาและการนำเสนอ	14
ข้อมูลและเอกสารที่ใช้ในการศึกษา	14
ลัทธิมาร์กซ์กับปัญหาทางทฤษฎีในการศึกษาเรื่องรัฐ	15
2. วิวัฒนาการของรัฐและอุคมการในสังคมไทย	25
ความเป็นมาของคนไทยกับการก่อตัวของรัฐในดินแดนไทยก่อนสุโขทัย ...	25
ชุมชนนพพกาล	27
การก่อตัวของชนชั้นและกำเนิดรัฐในยุคแรก	32
ที่ดิน : จากกรรมสิทธิ์ส่วนรวมเป็นกรรมสิทธิ์ของรัฐ	34
อำนาจรัฐและการครอบงำทางอุคมการของชนชั้นศักดินา ก่อนการ	
แทรกตัวของจักรวรรดินิยม	39
พระมหากษัตริย์ทรงเป็นเจ้าแผ่นดินและเจ้าชีวิต	40
ระบบไพร่แบ่งคนออกเป็น 2 ชั้น	43
การควบคุมคนและอุคมกับผลิตส่วนเกินภายใต้ระบบไพร่	44

อำนาจรัฐศักดินาไทย	46
การครอบงำทางความคิดและการใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือในการ ปกครอง	51
ทุนนิยม จักรวรรดินิยมและการปรับตัวของชนชั้นปกครองไทย	56
ทุนนิยมภายใต้ร่มเงาของระบบศักดินา	56
การเข้ามาของจักรวรรดินิยมและผลกระทบต่องานโครงสร้างของสังคม ไทย	62
การปรับโครงสร้างอำนาจของรัฐศักดินา พ.ศ. 2435-2475	74
การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475	89
สาเหตุอันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง	89
3. รัฐและขั้นตอนการเข้ามามีอำนาจรัฐของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์	102
ยุคคณะราษฎร 2475-2490	102
ระบบทุนนิยมโดยรัฐ ภายหลังจากการรัฐประหารปี 2490	113
การแทรกตัวของจักรวรรดินิยมอเมริกาหลังสงครามโลกครั้งที่สอง	116
✓ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบทุนนิยมโลกหลังสงครามโลก ครั้งที่สอง	116
ความพยายามของอเมริกาที่จะดึงไทยกลับเข้าสู่วงจรทุนนิยมโลก ขอจำกัดต่อการขยายตัวของทุนเอกชนและทุนต่างชาติ	129
การก่อกำเนิดอำนาจของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์	143
การขยายอำนาจทางการเมือง	143
✓ การสร้างอำนาจทางเศรษฐกิจ	155
การรัฐประหาร 2 ครั้ง	162
รัฐประหารปี 2500	162
การปฏิวัติ 20 ตุลาคม 2501	171

4. รัฐและอุดมการณ์สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์	184
รากฐานของรัฐเผด็จการในประเทศไทยพัฒนา	184
การสถาปนาอำนาจรัฐเผด็จการ	186
เผด็จการภายใต้อำนาจคณะปฏิวัติ	186
เผด็จการภายใต้รัฐบาลปฏิวัติและธรรมนูญการปกครอง	202
การกวาดล้างจับกุมผู้ไม่เห็นด้วย	208
อุดมการณ์และการสร้างความยอมรับ	213
/ อิทธิพลของสหรัฐอเมริกาต่อการวางแผนเศรษฐกิจไทย	230
การวางแผนเศรษฐกิจไทยในระยะแรก	230
✓ สหรัฐอเมริกากับแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับแรกของไทย	235
การสร้างเงื่อนไขให้กับการเติบโตของทุนนิยม	243
✓ การปรับกลไกรัฐเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ	250
✓ รูปแบบการดำเนินธุรกิจสมัยใหม่ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์	251
การสะสมทุนจากการฉ้อราษฎร์บังหลวง.....	273
✓ 5. บทสรุป	284
บรรณานุกรม	289
ประวัติผู้เขียน	307